

ASPECTE DIN TEATRUL CHINEZ

Principiul de-a păstra bunele, vechile tradiții, bogate în idei, cu rădăcinile adânc înfipte în înțelepciunea populară, poleite și stilizate de generații întregi, care le-au trecut încă o dată prin filtrul gustului lor și concepțiilor lor despre artă, și de a sădi lângă ele cu grijă atentă, sau a lăsa numai să se nască în chip firesc forme noi, corespunzătoare unei noi optici sociale, unor temeuri de viață care rodesc de la sine alte fenomene de artă, corespunzătoare lor, este un principiu respectat de întreaga cultură chineză de azi.

Așa cum pe marele bulevard — care străbate Pekinul și trece prin fața Palatului Imperial de odinioară, șerpuiind pe dinaintea Porților Cerești cu minunatele lor pagode, a leilor de marmură albă ce păzesc dantelate poduri de marmură albă — înfloresc clădiri moderne, solide, mărețe, împodobite cu elemente arhitecturale care n-au uitat vechiul stil ; așa cum știința chineză, adoptînd și aprofundînd toate datele obținute de cea mai înaintată știință europeană, nu uită și nu abandonează, în medicină bunăoară, întregul tezaur al medicinei străbune și îl revalorifică azi cu un nou elan, și teatrul cunoaște o înflorire fără precedent pe amîndouă liniile lui : cea de veche tradiție și cea modernă, realistă, corespunzătoare întregii vieți din China eliberată, constructoare, revoluționară.

Ca în toate țările din lagărul socialist, în care viața materială și spirituală a maselor este obiectivul principal al tuturor eforturilor, teatrul, mijloc direct, puternic, de a ajunge la conștiința omului, e pus în China — țară în care o imensă populație era ținută odinioară în dubla mizerie a trupului și a minții — la îndemîna milioaneilor care trăiesc azi pentru ele însele, nu pentru feudali, nu pentru negustori, nu pentru exploatații străini. Un foarte mare număr de teatre de stat funcționează în toate orașele Chinei, din nordul cel mai îndepărtat de capitală pînă în sudul ei torid :

teatre de opere clasice, teatre de balet, teatre cu repertoriu modern ; teatre de varietăți, în care dansul, cîntecul, prestidigităția, acrobația și cupletul de actualitate se amestecă ; circuri cu extraordinare spectacole, pline de fantezie.

Am văzut în diverse orașe acele opere clasice pentru care europeanul nu are dintru început, sau nu are totdeauna dintru început, o înțelegere clară și totală, dar care îl vrăjesc prin desăvîrșirea formei lor, prin acea armonie fără știrbituri, în care se încadrează mișcare, rostire, muzică, costum și decor, toate atît de legate între ele, atît de dependente unele de altele, pline de o corespondență subtilă, pe care o pricepi treptat, încît întregul spectacol, cu toate elementele lui componente, îți aduce aminte de emailurile, de cloazoneriile chinezești, fără cusur, strălucitoare și colorate.

Scenă din piesa „Groapa Dragonului” de Lao Sheh

În aceste opere s-au păstrat costumul și masca (ca în commedia dell'arte); tipurile, într-o oarecare măsură, fixe: o gamă de mișcări, peste care nu se pot suprapune altele — spontane — pentru că ele exprimă de veacuri anumite sentimente și idei (mișcări care se învață de către actori, așa cum la o școală de balet se învață figurile clasice). Textele, chiar și partiturile, sînt de asemenea păstrate cu grijă. Asupra lor s-a intervenit totuși cu o mînă sigură și delicată, pentru punerea unor accente pe care autorii lor le-au sugerat, dar n-au avut voie să le sublinieze, a unor accente sociale, politice, etice.

Aceste spectacole de operă cunosc azi un public imens, un public entuziast. Dar nu e mai puțină afluență și nici mai puțină căldură, nici în sălile în care se joacă o piesă europeană, de pildă. Am văzut la unul din marile teatre din Pekin, *Avarul* de Molière, jucat după vechea tradiție a Comediei Franceze, cu o mare înțelegere și o mare grație, de către actorii chinezi. Publicul, pentru care asemenea spectacole sînt noi, nu manifesta nici el mai puțin interes, și mărturisesc că am trăit o mare emoție, dîndu-mi seamă încă o dată cît de internațional e graiul unui mare scriitor, cînd, cu toate notele specifice țării și epocii lui, sau mai bine-zis peste ele, atinge coardele adînci, cu răsunset prelung și greu, ale sufletului omenesc, cînd zugrăvește oameni adevărați, în care oamenii adevărați de pretutindeni se recunosc.

În marile orașe, publicul nu are la îndemînă numai cele cîteva teatre (din ce în ce mai multe la număr), cu repertoriul lor mereu îmbogățit. La Șanghai, de pildă, la Clubul Muncitoresc al orașului, uriașă clădire cu săli de expoziție, biblioteci, cabinete de lectură și săli de jocuri, există cîteva scene pe care diverse colective de actori sau de amatori, echipe sindicale sau teatrale din alte centre joacă simultan, în fiecare seară. Muncitorul care intră în club, se poate opri într-o sală de spectacol sau în alta, după cum îl îmbie inima, să vadă o operă clasică, o piesă de actualitate, un spectacol de estradă sau de circ. Frecventarea acestor săli e uluitoare și emoționantă,

participarea publicului la spectacol e totală. Am vizitat un asemenea club și la Canton, într-o grădină semănată și ea cu scene mai mici sau mai mari, construcții frumoase și bine utilizate, sau înjghebări vremelnice, pentru spectacole mai ușoare.

Pentru pregătirea actorilor din cele două feluri de teatre, clasice și moderne, care cer tehnici deosebite total, există în China și instituțe de teatru deosebite. Am vizitat la Pekin, Institutul de teatru modern, înzestrat cu patru facultăți : regie, actorie, scenografie și istoria teatrului, laolaltă cu critica teatrală. Institutul e înzestrat cu un mare teren de sport și multe ateliere, cu o sală experimentală, unde se predă un curs de specialitate pentru perfecționarea absolvenților, care, după cei patru ani de studiu la arta dramatică și cinci la celelalte discipline, mai pot studia aici un an și jumătate sau doi.

În clasele de actorie, elevii repetau scene sau acte din piese noi, de autori chinezi sau străini, exerciții și improvizații. Și acel ton de adevăr, pe care începi să-l deslușești, după ce ai asistat la câteva spectacole, și în opera clasică, sub aparența ei oarecum de îngrădire înăuntrul unor forme fixe, acel ton de sinceritate, de profunzime, acea mare simplitate pe care o vedem și în filmele realiste chineze și care e însuși caracterul acestui mare popor — simplitate care nu exclude nici nuanțele, nici subtilitatea, nici complexitatea ; care e o formă superioară de a exprima esențialul fără să-l sărăcești și fără să-l reduci la liniar și schematic —, m-au izbit și m-au cucerit pe de-a întregul.

Piesele realist-socialiste și spectacolele realist-socialiste capătă, cu toată prețuirea acordată lucrărilor clasice, proporții foarte mari și vor constitui, așa cum au început s-o dovedească de pe acum, un teatru de mare valoare artistică, datorită calităților artiștilor chinezi, scriitorii și actori, calităților lor de sobrietate artistică, de coborire în profunzime, de tensiune dramatică și de putere de expresie. Și mai ales, datorită faptului că fiii acestui popor mare îndeplinesc orice activitate cu devotament, cu seriozitate și cu o dăruire totală, în dragostea lor fierbinte de patrie și în elanul lor de construcție pe toate planurile.

